

บทที่ ๔

วิเคราะห์หลักกกุลจิรัฏฐิติธรรม ๔ ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของ พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

วิเคราะห์ผลการปฏิบัติหลักกกุลจิรัฏฐิติธรรมของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์ผลหลักกกุลจิรัฏฐิติธรรม พบว่า ความหมายของกกุลจิรัฏฐิติธรรม หลักธรรมที่ผู้นำครอบครัวจะต้องปฏิบัติและลักษณะพุทธศาสนิกชนที่ดี ความสำคัญของกกุลจิรัฏฐิติธรรม แนวคิดเศรษฐกิจครอบครัว การชี้แนะ เลือการดำเนินชีวิตตามกกุลจิรัฏฐิติธรรมและตามหลักโศคิสุขที่มีความเชื่อมโยงกับนัฏฐคเวสนา ดังนี้

๔.๑.๑ ความหมายของกกุลจิรัฏฐิติธรรม พบว่า เป็นธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลและทำให้ตระกูลยั่งยืนอยู่ได้นาน มีความหมายถึงการใช้ทรัพย์ รู้จักซ่อมแซมของเก่าให้กลับคืนมาสภาพใช้ได้ เป็นหลักธรรมสร้างความมั่นคงและมั่นคงแก่ตระกูล มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนาสมาชิกของครอบครัวในสังคมให้เป็นคนดีมีคุณภาพเป็นหลักธรรมดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นานหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กกุลจิรัฏฐิติธรรม ธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูล และการใช้ทรัพย์ยังเกี่ยวกับพฤติกรรมของครอบครัว พร้อมสมาชิก จะต้องงดเว้นอบายมุขและดำรงอยู่ในเบญจศีลเบญจธรรม ซึ่งสอดคล้องกับสัมภาษณ์ **พระครูพิทักษ์วัฒนคุณ**^๑ กล่าวว่า กกุลจิรัฏฐิติธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืนหรือ เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน และ ธรรมหมายถึง คุณความดี เหตุการณ์ สภาวการณ์ สัจธรรม คำสอน แต่ในที่นี้มุ่งจะกล่าว ถึง ธรรมะอันเป็นสภาวะ ดังนั้น กกุลจิรัฏฐิติธรรม จึงหมายถึง ธรรมะอันเป็นสภาวะที่ทำให้ตระกูลตั้งอยู่ด้วยความยั่งยืนหรือคงทนถาวรอยู่ได้

๔.๑.๒ วิเคราะห์ผลการปฏิบัติหลักธรรมที่ผู้นำครอบครัว พบว่า มีหลักธรรมที่สำคัญที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามจะทำให้ตระกูลมั่งคั่งอยู่ยืนาน ดังนี้

^๑ สัมภาษณ์ : พระครูพิทักษ์วัฒนคุณ, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑) พยายามขยันหาทรัพย์ด้วยความสุจริต เพื่อมีความมั่นใจว่าครอบครัวจะไม่ยากแค้น เพราะความยากไร้ทรัพย์สิน ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจะทำให้ชีวิตมีแต่ความทุกข์และความยากลำบากการมีทรัพย์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจะทำให้ชีวิตไม่บกพร่องสิ่งจำเป็นนั้นเป็นความสุขทุกอย่างหนึ่งในชีวิตครอบครัว

๒) รู้จักใช้ทรัพย์สินที่หามาได้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เช่นเลี้ยงดูตนเองและสมาชิกทุกคนในครอบครัวให้มีความสุขพอสมควรแก่อัตภาพการมีทรัพย์แต่มินำมาใช้ประโยชน์จะไม่ทำให้ชีวิตมีความสุขอาจจะมีทุกข์เกิดขึ้น ดังนั้น ความสุขอย่างหนึ่งของชีวิตในครอบครัวคือความสุขจากการได้ทรัพย์อย่างมีประโยชน์

๓) อย่าพยายามสร้างหนี้สินใดๆ อย่างไม่จำเป็น การเป็นหนี้สินนั้นเป็นทุกข์จิตใจของผู้เป็นหนี้จะมีความกังวลและระแวงตลอดเวลาโดยเฉพาะต่อเจ้าหนี้ บางครั้งเมื่อไม่มีทางใช้หนี้คนอื่นได้ ก็อาจหลบหนี้เจ้าหนี้ ดำรงชีวิตอย่างไม่เป็นสุข ครอบครัวที่อยู่เป็นสุขนั้นจะต้องปลอดจากการไม่เป็นหนี้ทำให้บุคคลมีความภูมิใจและเอิบอิ่มใจเป็นอิสระไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

๔) ความสุขประการสุดท้ายก็คือ การประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักศีลธรรม และถูกต้องตามระเบียบประเพณีกฎเกณฑ์ของสังคม ดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีต่อประเทศชาติศาสนา ชื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงานและครอบครัวภูมิใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ทำให้เกิดความสุขได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สัมภาษณ์ พระครูปัญญาศุภกิจ^๒ และ พระครูสุเขตประภากร^๓ กล่าวว่า ธรรมมีผลตอบสนองที่ได้รับมาจากพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยกุศลกรรมที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหลักสำคัญ เพราะก่อให้เกิดผลเป็นสุข ความมั่งคั่ง ความบริบูรณ์ ความไปเกิดในสุคติสวรรค์โลกสวรรค์ และจุดหมายปลายทางชีวิตที่ถือเป็นสุขสงบเย็น เป็นชีวิตที่อยู่จบพรหมจรรย์ สิ้นทุกข์ทั้งปวงกล่าวถึงความสำคัญของกุลจิรัฏฐิติธรรม ว่าบุคคลผู้มีครอบครัว แม้จะอยู่ในฐานะใดครอบครัว นอกจากปฏิบัติตามหลักธรรมอื่นๆ แล้ว พึงมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวโดยปฏิบัติธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ เพื่อดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืน

๔.๑.๓ วิเคราะห์ลักษณะพุทธศาสนิกชนที่ดี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ส่วนมาก พัฒนาดตนเองให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ประกอบอาชีพสุจริตแล้ว ยังมีหน้าที่ที่ต้องทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมด้วย ส่วนรวมในที่นี้แบ่งได้เป็น ๔ ระดับ คือ ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และโลกการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ในอุดมคติตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันแห่งการใช้ชีวิตร่วมกันของชายหญิงที่มีอุดมการณ์ชีวิตสอดคล้องกัน ต่างฝ่ายมีความพร้อมในภาระหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อกัน คือการเกื้อกูลสงเคราะห์กันและผลิตสมาชิกใหม่ที่มีคุณภาพสู่สังคม

^๒ สัมภาษณ์ : พระครูปัญญาศุภกิจ, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๓ สัมภาษณ์ : พระครูสุเขตประภากร, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

จากอุดมคติของครอบครัวดังกล่าวย่อมเกี่ยวกับกับกุลจิรัฏฐิติธรรม ซึ่งจะให้เห็นมิติที่นำไปสู่ภารกิจของครอบครัวสำคัญ ๒ ประการคือ การที่ครอบครัวในฐานะสถาบันจะต้องมีความเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และ เมื่อสมาชิกเกิดขึ้นมาใหม่ ก็จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้มีคุณภาพตามที่ประสงค์ มิติทั้งสองประการนี้ เป็นอุดมการณ์สำคัญในการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งให้ความสำคัญแก่ครอบครัวในฐานะเป็นรากฐานของสังคมที่มีความจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของมวลมนุษยชาติ จึงเน้นให้ผู้ครองเรือนดำรงตนอย่างถูกต้องตามวิถีทางแห่งฆราวาส ซึ่งสอดคล้องกับ สัมภาษณ์ พระครูสุเขตวุฒิคุณ^๔ และ พระครูสถิตบุญญาณกุล^๕ กล่าวว่า พุทธศาสนิกชนที่ดี ต้องศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติได้ผลแล้วต้องเผยแผ่ผู้อื่นรู้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ และต้องขยันหารายที่เกิดพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถแยกให้เป็น ๔ ประการคือ

๑. ศึกษาหาความรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรม การศึกษาทางโลกจะช่วยให้ประกอบอาชีพที่สุจริต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

๒. ปฏิบัติตามหลักธรรมและพิธีกรรมทางศาสนา การเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีนั้นไม่เพียงแต่จะต้องมีความรู้ เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนเท่านั้น แต่จะต้องปฏิบัติตน ตามหลักธรรมคำสอนได้อย่างแท้จริง

๓. เผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้อื่นรู้และเข้าใจหลักคำสอนของศาสนาให้ถูกต้อง แต่ก่อนจะเป็นผู้ที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ พุทธศาสนิกชนผู้นั้นจะต้องปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

๔. ปกป้องพระศาสนา กระทำได้โดยการรักษาและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง ซึ่งสามารถทำได้โดยมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างจริงใจ ปฏิบัติตามคำสอนอย่างสม่ำเสมอและเคร่งครัด

๔.๑.๔ วิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจครอบครัว พบว่า ผู้นำครอบครัวต้องปฏิบัติตามกุลจิรัฏฐิติธรรม ทั้งเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสามารถดำรงอยู่ได้นาน จากหลักปฏิบัติดังกล่าวยังต้องอาศัยความร่วมมือกันของสมาชิกทุกคนในครอบครัวให้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยความไม่ประมาทกล่าวคือต้องมีการแสวงหาปัจจัย ๔ มาจุนเจือมิให้ขาดตกบกพร่อง รู้จักการใช้สอยสิ่งของที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า สิ่งใดที่ยังประโยชน์ได้แต่ยังไม่สมบูรณ์ ก็ควรรู้จักปรับปรุงซ่อมแซมให้ดีขึ้น ไม่ใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภคเกินความจำเป็น และประการสำคัญผู้นำครอบครัวจะต้องมีศีลธรรมมีคุณนั้นก็จะนำเอาทรัพย์สินของครอบครัวไปใช้ในทางที่ผิดได้ และหน้าที่เศรษฐกิจของ

^๔ สัมภาษณ์ : พระครูสุเขตวุฒิคุณ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๕ สัมภาษณ์ : พระครูสถิตบุญญาณกุล, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ครอบครัวมิใช่แค่การแสวงหาทรัพย์มาได้ และการรักษาทรัพย์ให้ได้ดำรงอยู่เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น ครอบครัวจะต้องทำหน้าที่สำคัญในการใช้จ่ายทรัพย์อย่างถูกต้อง สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและรู้จักแบ่งทรัพย์สินนั้นให้ใช้ประโยชน์ในด้านที่จำเป็น

๔.๑.๕ การชี้แนะทางเลือกการดำเนินชีวิตตามกุลจักริฎฐิติธรรม พบว่า พระพุทธศาสนา มุ่งสอนให้เกิดความดีความงาม ความถูกต้องและ ความสมหวังให้แก่ชาวบ้านในเรื่องของการครองเรือนการสร้างฐานะครอบครัวให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง และประการสำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง คือ การทำตัวให้มีคุณค่าคู่ควรแก่การเป็นทายาทที่ดีมีคุณภาพในการดำรงวงศ์ตระกูลให้ยั่งยืนและเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ สืบไป กล่าวไว้ว่า เป็นหลักธรรมเกี่ยวกับแนวทางหรือข้อปฏิบัติที่ช่วยให้มนุษย์สามารถรักษาสภาพของวงศ์ตระกูลได้มั่นคง มั่นคง และยั่งยืนนาน หลักธรรมนี้นอกจากมุ่งให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชาวบ้านโดยตรงแล้ว ยังชี้ให้เราได้รับความจริงต่อไปอีกว่า พระพุทธศาสนาสอนและส่งเสริมความสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงและความอยู่ดีกินดีทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์อันดีในสังคมอีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับสัมมาชีพ **นายถนอม มั่นคง**^๖ และ **นายดวงจันทร์ จันทรสี**^๗ กล่าวว่า คิหิสุขหรือกามโกศิสุข ๔ ได้แก่

- (๑) อตถิสุข สุขอันเกิดจากความมีทรัพย์
- (๒) โภคิสุข สุขอันเกิดจากใช้จ่ายทรัพย์
- (๓) อานันยิสุข สุขอันเกิดจากการไม่เป็นหนี้สิน
- (๔) อนวัชชสุข สุขอันเกิดจากการทำงานที่ไม่มีโทษ

ข้อธรรมนี้มีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับของหายของหมด รู้จักหามาไว้ คือ **อตถิสุข** ในคิหิสุข และความสุขเกิดมาจากอิฏฐารมณ คือ อารมณ์ที่หนาพอใจมี ๔ คือ มีลาภ ยศสรรเสริญ และสุข นอกจากนั้นความสุขเกิดจากความสันโดษ แต่สันโดษ แปลว่า ความยินดี พระพุทธเจ้าได้แบ่งออกเป็น ๓ ประการ คือ

๑. ยถาลาภสันโดษ ความยินดีพอใจและพอเพียงเท่าที่ได้ หมายถึง ตนได้สิ่งใดมาหรือแสวงหาสิ่งใดมาได้ชื่อเป็นสิ่งที่ตนพึงได้โดยถูกต้องชอบธรรมไม่ว่าจะมากหรือน้อยหยาบหรือประณีตแค่ไหนเพียงใดก็ยินดีพอใจ และพอเพียงด้วยสิ่งนั้น ไม่โลภอยากได้มากไปกว่านั้นเดือดร้อนกระวนกระวายหายอยากได้ในสิ่งที่ตนไม่ได้จนต้องประพฤติดุจริตประกอบมิจฉาชีพต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้น

๒. ยถาพลสันโดษ ความยินดีพอใจและพอเพียงเท่ากำลังของตนไม่ยินดีอยากได้พอใจเกินกำลังของตน เกินกำลังความรู้ความสามารถในฐานะ เกินตำแหน่ง เกินหน้าที่การงานของตนเองได้

^๖ สัมภาษณ์ : นายถนอม มั่นคง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์ : นายดวงจันทร์ จันทรสี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

สิ่งใดมาด้วยกำลังกายกำลังใจ กำลังทรัพย์ กำลังคนกำลังความรู้ความสามารถเท่าใดก็ยินดีพอใจ และพอเพียงเท่านั้น

๓. ยถาสารูปสันโดษ ความยินดีพอใจในสิ่งที่สมควรและยินดีพอใจพอสมควร คือ ในการใช้เรี่ยวแรงให้ได้มาซึ่งวัตถุปัจจัยนั้น ต้องเป็นวัตถุดิบปัจจัยที่เหมาะสมไม่เกิดโทษไม่เป็นพิษเป็นภัย เรียกว่าไม่ผิดธรรมและวิธีการหากเป็นวิธีการหากเป็นวิธีที่ชอบธรรมถูกต้องไม่ใช่โดยวิธีทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น

๔.๑.๖ วิเคราะห์ความสำคัญของกุลจิรัฏฐิติธรรม พบว่า พระพุทธองค์ได้ทรงสอนธรรมเป็นอุบายเครื่องให้ประสบความสำเร็จในด้านนี้ไว้เหมือนกัน และแน่นอนว่าเมื่อใครปฏิบัติตามแล้ว ย่อมจะประสบความสำเร็จตามมุ่งที่หวัง ครอบครัวและทรัพย์สมบัติที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร ก็มีแต่จะพอกพูนยิ่งขึ้นไปนั่นก็คือ ธรรมอันเป็นเหตุให้ตระกูล ทำให้โภคทรัพย์ตั้งอยู่ได้นาน ซึ่งแยกความสำคัญของกุลจิรัฏฐิติธรรมได้ ๔ ข้อดังนี้

๑) ขวนขวายแสวงหาพัสดุที่หายแล้วให้ได้กลับคืนมา คือ ไม่ปล่อยปละละเลยเกี่ยวกับทรัพย์สมบัติที่สามารถหามาได้

๒) บำรุงซ่อมแซมพัสดุที่ชำรุดทรุดโทรมคร่ำคร่า ให้กลับอยู่ในสภาพที่พอจะใช้การต่อไปอีก ไม่ทิ้งขว้างในทันที

๓) รู้จักออมทรัพย์เก็บสะสมไว้ รู้จักพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อให้เกินฐานะการเป็นอยู่ของตน ได้แก่เจียมฐานะของตน ไม่ฟุ้งเฟ้อตามอารมณ์ที่ตนอยากได้ อยากมี อยากเป็น

๔) มอบภารกิจในครอบครัวยังอยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของพ่อแม่เรือนที่เป็นคนนำไว้วางใจ เป็นคนสุจริตคิดชอบประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ ไม่ผิดกฎหมาย

เพราะกุลจิรัฏฐิติธรรมนี้ มีความสำคัญยิ่งต่อครอบครัวยุคใหม่ จะทำให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าภายในครอบครัว และตระกูลนั้นๆ จะคงอยู่ในสังคมตลอดไป ดังนั้น กุลจิรัฏฐิติธรรม จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญดังกล่าว

๔.๑.๗ วิเคราะห์กามโกศิสุขมีความหมายเหมือนกับนัฏฐเวสนา พบว่า อตฺถิสุข ในคิหิสุข คือ ความสุขของคฤหัสถ์ หมายถึง ความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ เมื่อทรัพย์สูญหายไป จะต้องรู้จักในการแสวงหาทรัพย์มาไว้และแสวงหาความสุขให้ถูกทาง เมื่อรู้ว่าความสุขเกิดขึ้นเพราะมีทรัพย์ ก็ต้องพยายามทำงานหาทรัพย์มาเพื่อทำให้เกิดความสุขนั้น แต่ต้องเป็นการแสวงหาทรัพย์ด้วยความสุจริตไม่ผิดกฎหมาย การได้ทรัพย์มาด้วยการทุจริตฉ้อโกงหรือได้มาในทางที่ผิดศีลธรรม ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นทรัพย์ที่ได้มาบริสุทธิ ถึงแม้จะอยู่ไม่เป็นสุข ความสุขของมนุษย์นั้นไม่ว่า คฤหัสถ์หรือภิกษุมีความต้องการเป็นส่วนใหญ่ คือ ความสุขในปัจจุบันทันตาหรือได้รับผลประโยชน์ในโลกนี้ ซึ่งความสุขที่เกิดจากการแสวงหา การได้มาซึ่งทรัพย์ การบริโภคการใช้สอยวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม ในทางพระพุทธศาสนาได้มีข้อปฏิบัติเพื่อการอยู่เป็นสุขของคฤหัสถ์ในโลกนี้ แสวงหา

ความสุขให้ถูกทาง เมื่อรู้ว่าความสุขเกิดขึ้นเพราะมีทรัพย์ ก็ต้องพยายามทำงานหาทรัพย์มาเพื่อทำให้เกิดความสุขนั้น แต่ต้องเป็นการแสวงหาทรัพย์ด้วยความสุจริตไม่ผิดกฎหมาย การได้ทรัพย์มาด้วยการทุจริตฉ้อโกงหรือได้มาในทางที่ผิดศีลธรรม ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นทรัพย์ที่ได้มาบริสุทธิ์ถึงมีก็อยู่ไม่เป็นสุข

๔.๒ วิเคราะห์การปฏิบัติตามหลักกุลจิรัฏฐิติธรรม

วิเคราะห์การปฏิบัติตามหลักกุลจิรัฏฐิติธรรม พบว่า มีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ นัฏฐคเวสนา ชินณปฏิสังขรณา ปริมิตปานโกชณา และอธิปัจจศีลวันตสถาปนา

๔.๒.๑ วิเคราะห์นัฏฐคเวสนาธรรม คือ รู้ว่าสิ่งของหมดของหายไป รู้จักหามาไว้ พบว่า ความหมาย การปฏิบัติตามหลักธรรมและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติธรรม

๑) ความหมายของนัฏฐคเวสนา พบว่า ของที่หมดไปหรือหายไป รู้จักหามาคืนไว้ เพื่อจะมีใช้ในคราวจำเป็น หรือใช้ได้สะดวกตลอดเวลาซึ่งสอดคล้องกับสัมภาษณ์ นางสาวธิดา คุณณัฐนิชา^๔ และ นายวีระพันธ์ ชูขม^๕ กล่าวว่า นัฏฐคเวสนา คือ รู้จักแสวงหาทรัพย์สิ่งที่หายไป การปฏิบัติตามธรรมข้อนี้คือ การรู้จักแสวงหาสิ่งของที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกมาทดแทนของเก่าที่หายไป การดำเนินชีวิตในชุมชนชนเมืองนั้นส่วนใหญ่จะชอบแสวงหาหรือซื้อสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ มาไว้คนละมาก ๆ ของหายไปหมด รู้จักหามาไว้ เป็นการหาของทั้งหมดไปให้กลับมาใช้ได้ อีก เช่น สิ่งของในบ้านเรือนเมื่อใช้หมดไปแล้ว หากอยู่ในวิสัยที่จะหากลับมาได้ ก็ให้รับชวนขายหากลับมาให้ได้ ในองค์กรบริษัท ก็เช่นกัน ของที่หายไป ของหกหล่น ของที่สูญเสีย เวลาที่เสีย ก็ให้หาทางแก้ไขให้เกิดสูญเสียน้อยลง

๒) แนวปฏิบัติตามกุลจิรัฏฐิติธรรมที่ว่านัฏฐคเวสนา พบว่า แนวปฏิบัติหลักกกุลจิรัฏฐิติธรรมที่พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ได้ปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งของต่าง ที่บุคคลแสวงหาได้มา ถ้าไม่รู้จักเก็บรักษาก็สูญหายหรือเสียหายได้ต้องรู้จักหามาไว้ทดแทนหรือให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ทั้งรู้จักบูรณะซ่อมแซมสิ่งของคร่ำคร่า หรือชำรุดเสียหายและรู้จักประมาณในการใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภคให้เหมาะสมกับฐานะและภาวะของตน ไม่ควรฟุ่มเฟือยให้รู้จักใช้จ่ายตามฐานะของตนเองอย่าให้รายจ่ายเกินรายรับเป็นประการสำคัญ คือ รู้จักประหยัดนั่นเองแนวปฏิบัตินี้สอดคล้องกับสัมภาษณ์ นางชีวา ครอบบุญ^{๑๐} และ นายสามารถ ประเสริฐ^{๑๑} กล่าวว่าของหายรู้จักแสวงหาคืนมา ปรับใช้ต้องรู้จักแสวงหาสิ่งที่หายไปโดยยึดหลัก ๔ ประการ คือ

^๔ สัมภาษณ์ : นางสาวธิดา คุณณัฐนิชา, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๕ สัมภาษณ์ : นายวีระพันธ์ ชูขม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๐} สัมภาษณ์ : นางชีวา ครอบบุญ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๑} สัมภาษณ์ : นายสามารถ ประเสริฐ, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

(๑) การป้องกันทรัพย์สินอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน ระวังโจรผู้ร้ายที่จะลักหรือจี้ชิงเอาไป การเก็บของมีค่าไว้ในบ้าน ก็ต้องเก็บไว้ในที่มืดซิด การแต่งตัวด้วยของมีค่า หรือไปตามลำพังคนเดียวอาจจะถูกพวกโจรไปชิงเอาไป และอาจทำอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ จึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ใช่คิดว่าแล้วหาใหม่ได้ หรือคิดแต่จะแสวงหาอย่างเดียว ต้องรู้จักป้องกันด้วย ทางที่ดีควรจะป้องกันอันตรายซึ่งจะเกิดกับที่อยู่อาศัยด้วย เช่น ช่วยกันป้องกันอัคคีภัย กำจัดสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง และที่สำคัญอย่าประมาทปิดประตูหน้าต่างก่อนเข้านอนด้วยก็ยิ่งดี

(๒) ทำการสะสมทรัพย์สิน นอกจากจะรู้จักแสวงหาทรัพย์สินมาไว้แล้ว ควรหาวิธีที่จะพอกพูนทรัพย์สินเพื่อให้เกิดความมั่งคั่งแก่ทรัพย์สินสมบัติ รู้จักนำเงินไปต่อยอด เหมือนที่ร้านค้าต่าง ๆ แตกยอดทำธุรกิจตัวนั้นตัวนี้มาเพิ่มเติมเสริมฐานเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้แผ่ขยายสาขากว้างขวางยิ่งขึ้นๆ ไปอีกคนเราให้เอาคติอย่างปลวกในการสะสมทรัพย์สินก็กลายเป็นคนมั่งมีได้ เป็นต้น ดังนั้นการสะสมทรัพย์สินนอกจากจะทำให้เศรษฐกิจดีแล้วยังทำให้ตระกูลตั้งอยู่ได้นานด้วย

(๓) ป้องกันกรรมสิทธิ์ ในฐานะที่เราเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น เราต้องมีกรรมสิทธิ์โดยชอบธรรมตามกฎหมาย ฉะนั้น ต้องหมั่นตรวจตราดูว่า ที่ดิน เกษสถานบ้านเรือนหรือหนังสือสัญญา ยังมีสิทธิสมบูรณ์ตามกฎหมายอยู่หรือไม่ แล้วจึงดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป

(๔) ถนอมทรัพย์สิน คือ ให้คนในปกครองรู้จักถนอมสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ในบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพที่จะใช้งานได้เสมอ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เสื้อผ้า รองเท้า ถ้วยชาม และอื่นๆ ให้ใช้การได้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้

๓) ประโยชน์เกิดจากการปฏิบัติตามกฏรัฐนิติธรรมที่ว่านักกฎหมาย พบว่า ชาวอำเภอเมืองอำนาจเจริญได้เห็นประโยชน์การปฏิบัติข้อนักกฎหมาย คือ การรู้จักแสวงหาสิ่งของที่หายมาไว้นั้น คือชีวิตของผู้ครองเรือนหรือที่เรียกว่าชีวิตของฆราวาสนั้นจะต้องสร้างคนในครอบครัวให้มีจิตสำนึกหรือให้มินิรัก และบำรุงรักษาทรัพย์สินของตนให้ปลอดภัยและเพิ่มพูนขึ้นโดยลำดับ ในทางปฏิบัติแม้บางคนจะขยันทำมาหากิน มีรายได้มากพอสมควร ต้องเป็นคนรู้จักแสวงหาสิ่งของที่หายมาไว้ การรักษาทรัพย์สินไว้ไม่ให้สูญหาย เมื่อปฏิบัติแล้วช่วยทำให้ประหยัดเงิน ไม่ต้องซื้อใหม่ไม่สิ้นเปลืองเงินทองโดยใช่เหตุ มีความรับผิดชอบในตัวเอง ในการรักษาทรัพย์สิน รักษาทรัพย์สินเพื่ออนาคตที่ดีในวันข้างหน้า ไม่ต้องรบกวนเงินผู้ปกครองในการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ใหม่อยู่เรื่อย ๆ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ พระสุภาจารโสภณ^{๑๒} และ นางบัวสอน แนนชิด^{๑๓} กล่าวว่า ประโยชน์ของนักกฎหมาย การรู้จักแสวงหาสิ่งของที่หายมาไว้นั้น คือชีวิตของผู้ครองเรือนหรือที่เรียกว่าชีวิตของฆราวาสนั้นจะต้องสร้างคนในครอบครัวให้มีจิตสำนึกหรือให้มินิรักและบำรุงรักษาทรัพย์สินของตนให้ปลอดภัย

^{๑๒} สัมภาษณ์ : พระสุภาจารโสภณ, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๓} สัมภาษณ์ : นางบัวสอน แนนชิด, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

และเพิ่มพูนขึ้นโดยลำดับในทางปฏิบัติแม้บางคนจะขยันทำมาหากินมีรายได้มากพอสมควรต้องเป็นคนรู้จักแสวงหาสิ่งที่หายไป การรักษาทรัพย์สินไว้ไม่ให้สูญหาย เมื่อปฏิบัติแล้วช่วยทำให้ประหยัดเงิน ไม่ต้องซื้อใหม่ไม่สิ้นเปลืองเงินทองโดยใช่เหตุ มีความรับผิดชอบในตัวเอง ในการกาทรัพย์สิน รักษาทรัพย์สิน เพื่ออนาคตที่ดีในวันข้างหน้า ไม่ต้องรบกวนเงินผู้ปกครองในการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ใหม่อยู่เรื่อย ๆ

๔.๒.๒ วิเคราะห์นิยามปฏิสังขรณา คือ ซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดเสีย พบว่า ความหมาย การปฏิบัติตามหลักธรรมและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติธรรม

๑) ความหมายของนิยามปฏิสังขรณา พบว่า นิยามปฏิสังขรณา หมายถึง ของเก่า ของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม คือการรู้จักบำรุงรักษาและซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดที่ยังสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ หรืออยู่ในสภาพที่ยังสามารถทำงานได้ แต่มีอุปกรณ์บางอย่างชำรุดได้ ก็สามารถที่จะซ่อมแซมนำกลับมาใช้ใหม่ได้นอกจากนี้ยังหมายถึงการรู้จักนำสิ่งของที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ได้ใหม่ (Recycle) ของเก่าของชำรุด ต้องรู้จักซ่อมแซมในส่วนที่ชำรุด อย่าปล่อยให้ชำรุดจนไม่สามารถจะซ่อมแซมได้ พอซ่อมแซมได้ ควรซ่อมแซม ไม่ควรทิ้ง หรือซื้อใหม่ เพราะอาจจะราคาแพงกว่าที่เราจะซ่อมแซม หรือการซื้อใหม่ อาจจะไม่ได้ของดีเท่าของเก่าก็ได้ การซ่อมแซมของเก่านอกจากจะเป็นการประหยัดแล้วยังได้ของดีแน่นอนหา ยิ่งกว่าการจะไปซื้อใหม่อีก รู้จักบูรณะซ่อมแซมของเก่าที่ชำรุด สังคมยุคปัจจุบัน เป็นสังคมที่ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสบายหลายอย่างซึ่งซื้อหาได้เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อชำรุดเสียหายแล้วการจะนำมาบูรณะซ่อมแซมนั้นมีน้อยรายนัก ส่วนมากจะนำไปทิ้งหรือบริจาคต่อไป ซึ่งก็ทำให้การปฏิบัติตามหลักธรรมข้อนี้บกพร่องไป ซึ่งสอดคล้องกับสัมภาษณ์ **นายจันงค์ จันทรลัทธิน**^{๑๔} และ **นายบังกร แก้วดี**^{๑๕} กล่าวว่า นิยามปฏิสังขรณา (ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม) จัดการบูรณะซ่อมแซมของเก่าของชำรุด คนที่สามารถบริหารเศรษฐกิจภายในครอบครัวได้ดีและเจริญก้าวหน้าขึ้น จะต้องไม่ปล่อยปละละเลยทรัพย์สินสิ่งของที่เคยมีอยู่มีใช้ในครอบครัวให้ชำรุดเสียหายต่างๆ ที่ยังไม่ถึงเวลาอันควรโดยไม่เหลียวแลซ่อมแซมเพื่อใช้งานต่อไป ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นของส่วนตัวหรือของใช้ร่วมกันก็ตาม ไม่ควรดูดาในคุณค่าของทรัพย์สินที่ตนมีอยู่แล้ว โดยถือว่าเอาใหม่เมื่อไรก็ได้ กลายเป็นคนมีนิสัยสุรุ่ยสุร่ายของเก่าของชำรุดรู้จักซ่อมแซม คือเมื่อพบว่าสิ่งใดสิ่งเก่าชำรุดแต่ยังไม่หมดสภาพการใช้งานให้รีบจัดการบูรณะซ่อมแซม โดยถ้าซ่อมเองได้ก็ซ่อมเอง หรือถ้าซ่อมไม่ได้ก็ให้ช่างผู้ชำนาญซ่อมเพื่อใช้งานต่อไป หรืออาจจะมีการปรับใช้ก็ได้ แทนที่จะไปซื้อใหม่มาใช้ก็จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้ และพระพุทธองค์แสดงให้เห็นว่า มีการปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ทุกระยะของสภาพวัตถุ ควรจะได้นำเอาไปเป็นตัวอย่างในการปรับใช้วัสดุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้

^{๑๔} สัมภาษณ์ : นายจันงค์ จันทรลัทธิน, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๕} สัมภาษณ์ : นายบังกร แก้วดี, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ผู้เป็นเจ้าของจำเป็นต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ ในการดูแลรักษา และบูรณะซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดเสียหาย เช่น เหย้าบ้านเรือนรั่ว ชำรุด ก็ต้องรีบบูรณะซ่อมแซมให้เป็นปกติใช้การได้อยู่เสมอ การบูรณะใช้ให้เป็นประโยชน์ทุกระยะของสภาพวัตถุ ควรจะได้นำเอาไปเป็นตัวอย่างในการปรับใช้วัสดุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย

๒) พุทธศาสนิกชนชาวอำเภอเมืองอำนาจเจริญ มองเห็นประโยชน์จึงนำมาปฏิบัติ โดยรู้จักบูรณะ ซ่อมแซม ด้วยสิ่งของบางอย่างเช่นเสื้อผ้าอุปกรณ์ของใช้ในบ้าน ซึ่งไม่ใช่อาหาร หรือของใช้สิ้นเปลืองที่ใช้แล้วหมดไป หากชำรุดเสียหายด้วยกาลเวลา สามารถซ่อมแซมได้ก็ต้องซ่อมแซมให้มีสภาพดีสามารถใช้การได้ต่อไป จะได้ไม่ต้องซื้อหาใหม่ให้รบกวนบ้าน หรือซื้อหาใหม่ให้สิ้นเปลืองรายจ่ายเป็นการประหยัดและรักษาทรัพย์ไว้ให้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับสัมมาชัมม **พระมหาสังคม กิตติธโร**^{๑๖} และ **พระครูอุดมธรรมวัตร**^{๑๗} กล่าวว่า การรู้จักซ่อมแซมของเก่าที่ชำรุดคร่ำคร่าจากระยะเวลาของคุณภาพสิ่งประกอบ สภาพอากาศ การกระทำของคนหรือสัตว์ การรู้บูรณะซ่อมแซมของเก่า เพื่อให้ใช้การได้นั้น

นี้แสดงให้เห็นว่ามีการปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ทุกระยะของสภาพวัตถุ ควรจะได้นำเอาไปเป็นตัวอย่างในการปรับใช้วัสดุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เป็นเจ้าของจำเป็นต้องเอาใจใส่รับผิดชอบในการดูแลรักษาและบูรณะซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดเสียหาย เช่น เหย้าเรือน รั่ว ชำรุด ก็ต้องรีบบูรณะซ่อมแซมให้เป็นปกติใช้การได้อยู่เสมอ

๓) พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ ได้เห็นประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติตาม **ฉันทปฏิบัติสังขรณา** ด้วยการรักษาซ่อมแซมของเก่าของชำรุดถนอมไว้ใช้ได้ยาวนานนั้น เป็นคนประหยัดทรัพย์ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สุรุ่ยสุร่ายเกิดความรับผิดชอบในตัวเอง เป็นคนมีความพอเพียงพ่อแม่ไม่ต้องเดือดร้อนเกิดประโยชน์เกิดความคุ้มค่า สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้ประโยชน์ได้อีก รู้จักคุณค่าของสิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมมาชัมม **เจ้าอธิการสงบ วิสุทโธ**^{๑๘} และ **นายวรโชติ คำพาลา**^{๑๙} กล่าวว่า ประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติตามฉันทปฏิบัติสังขรณามีต่อส่วนบุคคลและประเทศชาติ ดังนี้

(๑) ด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ เช่น การปลูกพืชผัก เพื่อบริโภค เพื่อแจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน หรือเพื่อจำหน่ายให้ได้เงินมา เพื่อนำไปแลกกับปัจจัยด้านอื่น เช่น ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ เป็นต้น

^{๑๖} สัมภาษณ์ : พระมหาสังคม กิตติธโร, ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗} สัมภาษณ์ : พระครูอุดมธรรมวัตร, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘} สัมภาษณ์ : เจ้าอธิการสงบ วิสุทโธ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙} สัมภาษณ์ : นายวรโชติ คำพาลา, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

(๒) ด้านสังคม ในกระบวนการออม ถ้ารวมกลุ่มการออมตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ถึงจังหวัด ที่ปฏิบัติอยู่ขณะนี้ เห็นได้ชัดว่า มีผลดีด้านสังคม คือ เป็นกิจกรรม ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ให้คนคิดถึงกัน เอื้ออาทรต่อกัน หรือรักกันมากขึ้น

(๓) ด้านวัฒนธรรม กิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย มีสาระทั้ง ที่เป็นความรู้ ความคิด การปฏิบัติที่มีแบบแผนแน่นอน และทำอย่างต่อเนื่อง และให้ผลเป็นความดี แก่ผู้ปฏิบัติ เราจัดว่าเป็นวัฒนธรรม พฤติกรรมการออม ลักษณะเช่นนี้ จึงจัดว่าเป็นวัฒนธรรมสำคัญของชุมชนได้อย่างหนึ่ง ถ้าปฏิบัติจริงดังตลอดไป จะให้ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติได้ทั้ง ๔ ด้าน คือ กาย สังคม ใจ และวิญญาณ

(๔) ด้านการศึกษา ภาพรวมทางกระบวนการประหยัด การรู้จักใช้ การออมเป็นเรื่อง ทางการเรียนรู้ การฝึกตนเอง

(๕) ด้านทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า เขา สัตว์ พืชที่เราได้เห็น อยู่รอบๆ ตัวเรา บ้านเรา ชุมชนเรา คือ ชีวิตเรา เพราะว่าเราต้องอาศัยดินน้ำ ป่า เขา พืช สัตว์ เหล่านั้น จึงมีชีวิตอยู่ได้ ดินหุด น้ำแห้ง ฝนแล้ง ป่าถูกเผา ภูเขาพัง สัตว์ล้มตายด้วยโรคบางชนิด ภาวะเช่นนี้ คือ สัญญาณเตือนภัยอันใหญ่หลวง ได้เกิดขึ้นแก่มนุษย์แล้ว เพราะเราเป็นอยู่ได้ พัฒนาได้ ก็โดย อาศัยสิ่งเหล่านี้ การพูดถึงการออมทรัพย์ การบริโภค การใช้ทรัพย์สิ้นหรือทรัพยากรธรรมชาติ

(๖) ด้านการพัฒนาชีวิต การออมเป็นเรื่องการรู้ การคิด และ การทำ การออมเริ่ม ด้วยการเรียนรู้ คือความจริงที่รู้ ที่คิด ที่พูด ที่ทำ ของตนเอง ว่าจะต้องพูดจริง ทำจริง คิดจริง และรู้จริงนั้น นับเป็นการเรียนรู้เพื่อรู้จักตนเอง รู้จักความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผู้คนในครอบครัว ในชุมชน เป็นต้น

๔.๒.๓ วิเคราะห์ปริमितปานโภชนา รู้จักประมาณในการบริโภคอุปโภคหรือการกินการใช้ พบว่า มีความหมาย การปฏิบัติตามหลักธรรมและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ

๑) **ความหมายปริमितปานโภชนา** พบว่า ปริमितปานโภชนา หมายถึง รู้จักประมาณ ในการกินการใช้ คือการรู้จักใช้จ่ายทรัพย์สมบัติ รู้จักการประหยัดอดออม รู้จักใช้จ่ายตามฐานะ ของตนเอง หรือการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะ เป็นต้น รู้จักกินรู้จักใช้เท่าที่จำเป็นให้เหมาะสมกับ ฐานะของตน หมายถึง การรู้จักประหยัด รู้จักกิน รู้จักใช้ ซึ่งหัวหน้าครอบครัวจะต้องปฏิบัติตนให้เป็น แบบอย่าง รู้จักประมาณในการกิน การใช้ ความรู้จักประมาณยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ แม้แต่การกิน อาหาร การใช้เครื่องนุ่งห่ม หรือการใช้เงินอันเป็นรายได้ให้รู้จักประมาณของใช้ก็ดี อาหารก็ดี เงินทองก็ดี ย่อมหมดสิ้นไปโดยธรรมชาติ เราอาจหาได้จำกัดการประหยัดหรือการรู้จักพอเพียง หรือรู้จักประมาณเรียกว่า มีจริยธรรมในการใช้ อย่าใช้โดยไม่คำนึงถึงรายรับ จะอับจนซึ่งสอดคล้อง

กับสัมภาษณ์ **นางทิพจันทร์ ดอกไม้**^{๒๐} และ **นายวันดี ปันทอง**^{๒๑} กล่าวว่า ปริमितปานโกชนารู้จักประมาณความพอดีในการกินการใช้ คือ รู้จักประหยัดกินประหยัดใช้ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยหรือสุร่ยสุร่าย รู้จักเจียมฐานะของตน ไม่ฟุ้งเฟ้อตามอารมณ์ที่ตนอยากได้ อยากมี อยากเป็นรู้จักประมาณในการกินการใช้ ตามหลักทฤษฎีใหม่ของในหลวงก็คือ การประกอบอาชีพแบบพอเพียงหรือพอกินพอใช้ มีพอยูมีพอกิน ให้รู้จักประมาณในการใช้จ่ายใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภคให้สมกับฐานะและแนวคิดที่ว่าปริमितปานโกชนา(รู้จักประมาณในการกินการใช้) มีความพอดีในการใช้จ่ายทรัพย์สิน กล่าวคือเป็นคนรู้จักประมาณพอเหมาะพอดีในการกินการใช้เป็นการใช้ชีวิตที่เรียกว่าสมชีวิตาไม่ตระหนี่ถี่เหนียวและไม่ฟุ่มเฟือยสุร่ยสุร่าย เป็นคนมีนิสัยไม่กินทิ้งกินขว้างสร้างความสิ้นเปลืองโดยไร้ประโยชน์ ให้เข้าใจชีวิตอย่างถูกต้องว่าการอยู่กินเพื่อชีวิตที่ดีงามและมีความสุขที่แท้จริงนั้นมีใช้อยู่กินแบบขาดเงิน หรือ อยู่กินแบบ มากเกิน แต่อยู่กินด้วยความพอดีพอเหมาะแก่อัตภาพที่เป็นจริงของบุคคล ธรรมข้อนี้สอนให้เรารู้จัก เข้าใจ ยอมรับ

๒) ตามทัศนคติของชาวพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ

สภาพเศรษฐกิจของไทยและชาวโลกประสบกับความผันผวนของเศรษฐกิจสะท้อนถึงทั่วไปค่านิยมไทยควรจะปรับเปลี่ยนวัตถุนิยมมาเป็นมัชฌิมาปฏิภาในการดำเนินชีวิตชาวอำนาจเจริญ พบว่าการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตซึ่งได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับปัจเจกชนวิธีตามหลักพระพุทธศาสนา คือ องค์ความรู้เพื่อการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริโภคปัจจัย ๔ ในการดำรงชีพซึ่งเป็นทีสนใจของผู้แสวงหาทางเลือกในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาว่าตนเองจะมีชีวิตรอดอย่างมีคุณภาพได้แนวคิดเกี่ยวกับปัจเจกชนวิธีตามหลักพระพุทธศาสนาโดยจะพิจารณาในส่วนและค่านิยามนั้นควรจะเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักประมาณในการแสวงหาเลี้ยงชีพให้เป็นในทางที่ชอบไม่ใฝ่สู่ทะเลเหวดยานจนเกิดประมาณอันอันก่อให้เกิดการแสวงหาในทางธุรกิจต่อมารวมไปถึงความรู้จักพอประมาณในการสอยพัสดุสิ่งของที่แสวงหาได้แล้วในทางที่พอเหมาะพอควร ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ลำบากนัก ให้เป็นในทางสายกลาง คือ ประหยัดมัธยัสถ์นั่นเองซึ่งสอดคล้องกับสัมภาษณ์ **นางหมูน สมสะอาด**^{๒๒} และ **นายประสาธ โสพาภาส**^{๒๓} กล่าวว่า ปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจของสังคมไทยรัฐตัว ประชาชนส่วนมากยึดวัตถุนิยมควรปรับมาเป็นผู้มีค่านิยม ในธรรมที่ว่า มัตตัญญูตา การรู้จักประมาณ หมายถึง ความพอดี ความพอเหมาะพอสมควร การรู้จักประมาณ คือ การรู้จักทำทุกสิ่งทุกอย่างหรือการดำเนินชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม เป็นต้น การรู้จักประมาณ นี้เป็นทางสายกลางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บุคคลต่างๆได้ประพฤติปฏิบัติกัน

^{๒๐} สัมภาษณ์ : **นางทิพจันทร์ ดอกไม้**, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๑} สัมภาษณ์ : **นายวันดี ปันทอง**, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์ : **นางหมูน สมสะอาด**, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์ : **นายประสาธ โสพาภาส**, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

มาเป็นความรู้จักประมาณ ความพอดีในการกินการใช้ ปรับใช้การประกอบอาชีพแบบเพียงพอ หรือพอกินพอใช้ มีพอยู่พอกิน ให้รู้จักประมาณในการจับจ่ายใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภค ให้สมกับฐานะตามลักษณะการสันโดษ ๓ ประการ คือ

(๑) ยถาลาภสันโดษความยินดีพอใจและพอเพียงเท่าที่ได้

(๒) ยถาพลสันโดษ ความยินดีพอใจและพอเพียงเท่ากำลังของตนไม่ยินดีอยากได้ พอใจเกินกำลังของตน

(๓) ยถาสารูปสันโดษ ความยินดีพอใจในสิ่งที่สมควรและยินดีพอใจพอสมควร

๓) พุทธศาสนิกชนชาวอำเภอเมืองอำนาจเจริญ ได้มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของปริมิตปานโกชนาจึงได้นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะปริมิตปานโกชนา ด้วยการรู้จักการประหยัดการกินการใช้ ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่าย เมื่อปฏิบัติแล้วช่วยทำให้เป็นคนรู้จักอดออม มีความพอเพียงในการกิน การใช้ ทำให้เกิดสิ่งดีๆ ในชีวิต มีเงินออมมีเงินใช้ในเวลาฉุกเฉิน ผู้ปฏิบัติไม่ต้องลำบากในอนาคต ส่งผลให้ครอบครัวมีความสุขพ่อแม่ภาคภูมิใจในผู้ปฏิบัติ เป็นทุนในการศึกษาในอนาคตมีเงินเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในวันข้างหน้า สร้างนิสัยในการใช้จ่ายเป็นคนรู้จักประหยัดอดออม มีทรัพย์สินไว้จ่ายในยามที่จำเป็นได้ มีวินัยในตนเองไม่สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ สามารถนำเงินออมมาใช้ประโยชน์ในเวลาที่ต้องการ ไม่ต้องรบกวนพ่อแม่ ทำให้ครอบครัวเกิดการพัฒนา ครอบครัวมั่นคงน่าอยู่ นอกจากนี้ ปริมิตปานโกชนา รู้จักประมาณความพอดีในการกินการใช้ คือ รู้จักประหยัดกินประหยัดใช้ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยหรือสุรุ่ยสุร่าย รู้จักเจียมฐานะของตน ไม่ฟุ้งเฟ้อตามอารมณ์ที่ตนอยากได้ อยากมี อยากเป็น รู้จักประมาณในการกินการใช้ ตามหลักทฤษฎีใหม่ของในหลวง คือ การประกอบอาชีพแบบพอเพียงหรือพอกินพอใช้ มีพอยู่มีพอกิน ให้รู้จักประมาณในการจับจ่ายใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภคให้สมกับฐานะ ซึ่งสอดคล้องกับสัมภาษณ์ **นายประวัติ นิธิเดชะยศสกุล**^{๒๔} และ **คุณหมอสว่างจิต พงษ์ประเสริฐ**^{๒๕} กล่าวว่า ปริมิตปานโกชนา รู้จักประมาณในการกินการใช้ ในการซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นมาไว้ ก็ต้องมีการคิดพิจารณาอยู่เสมอว่าสิ่งที่ซื่อนั้นจำเป็นจริง ๆ ไม่ใช่ว่าซื้อมากองไว้เพราะอยากซื้อ เพราะอยากกิน ความอยากเป็นต้นหาอย่างหนึ่งที่นำมาซึ่งความทุกข์ เช่น ความอยากกิน เห็นอะไรอยากกินไปหมดโดยไม่คำนึงถึงว่าสิ่งที่บริโภคเข้าไปนั้นส่งผลร้ายต่อร่างกายอย่างไร อาจเป็นโรคอ้วน โรคไขมันอุดตัน บางคนอยากดื่มสุรา เพื่อฉลอง เพื่อเพื่อน เพื่อดับทุกข์เพื่ออะไรก็แล้วแต่ที่จะหาเหตุมาอ้างเพื่อจะได้กินทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่สิ่งจำเป็นอีกทั้งยังผิดศีล ก็ยังกินเข้าไปเผาผลาญร่างกายโดยหาประโยชน์อะไรไม่ได้ ดังนั้นการซื้อหาสิ่งใดมาใช้สอยบริโภคก็ต้องคำนึงถึงความจำเป็นด้วย

^{๒๔} สัมภาษณ์ : นายประวัติ นิธิเดชะยศสกุล, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕} สัมภาษณ์ : คุณหมอสว่างจิต พงษ์ประเสริฐ, ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๔.๒.๔ วิเคราะห์อภิจาสีลวันตสถาปนา ตั้งผู้ที่เป็นพ่อบ้านแม่เรือนเป็นคนดีมีศีลธรรม หรือตั้งผู้มีศีลธรรมให้เป็นพ่อบ้านแม่เรือน พบว่า มีความหมาย การปฏิบัติตามหลักธรรม และประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ

๑) ความหมายอภิจาสีลวันตสถาปนา พบว่า อภิจาสีลวันตสถาปนา หมายถึง ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน คือ ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวจะต้องตั้งอยู่ในหลักของศีลธรรม ทำมาหาเลี้ยงชีพในทางที่สุจริต เว้นจากอบายมุข ไม่ลุ่มหลงมัวเมาในกาม เป็นต้น บุคคลที่มีศีลธรรมอันดีจะทำให้ครอบครัวสงบสุข

การมีหัวหน้าครอบครัวหรือพ่อบ้านแม่เรือนที่เป็นคนดีมีศีลธรรมครอบครัวประกอบอาชีพสุจริต มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานซึ่งสอดคล้องกับ **นายนิวัฒน์ อุทธา**^{๒๖} และนางหนูพิน ภูมิศรี^{๒๗} กล่าวว่า **อภิจาสีลวันตสถาปนา** ตั้งผู้มีศีลให้เป็นพ่อบ้านแม่เรือน เพราะพ่อบ้านแม่เรือนจะต้องมีคุณธรรม มีศีลธรรม มีกาย วาจา ใจ เรียบร้อย ประพฤติในกุศลกรรมบถ มีฆราวาสธรรมสมบูรณ์ เป็นต้น ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน รู้จักการตั้งคนดีมีคุณธรรมให้เป็นใหญ่ ซึ่งจะต้องคิดไตร่ตรองในการคัดเลือกแต่งตั้งให้เป็นผู้นำในองค์กร ที่ใดมีคนไม่ดีมีศีลธรรมเป็นผู้นำย่อมพาองค์กรไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง

๒) แนวปฏิบัติตามกุลจิรัฐิธธรรมที่ว่าอภิจาสีลวันตสถาปนา พบว่า รู้จักทั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน เพราะหัวหน้าครอบครัวที่ดีมีศีลธรรมนั้นจะทำให้ตระกูลมั่นคงโดยส่วนเดียวความเจริญ หรือความเสื่อมของตระกูลนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำ ถ้าผู้นำตั้งอยู่ในศีลธรรม จะประกอบภารกิจใดก็เจริญก้าวหน้าในพระพุทธศาสนา การสนับสนุนผู้มีศีลธรรมเป็นหัวหน้าครอบครัว ทำให้ได้เป็นผู้นำที่ดีชี้นำไปในทางที่ถูกต้อตนองไปในทางที่ดี ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขมีความอบอุ่นใจในความปลอดภัยที่มีผู้นำที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ **นายสุดใจ จงใจ**^{๒๘} และ **ส.ต.ต.พรวิไล จันพิทักษ์**^{๒๙} กล่าวว่า ผู้ที่จะทำได้ต้องมีศีลมีธรรม หากพ่อบ้าน แม่เรือนคนใดไม่อยู่ในศีลวัน ๆ เอาแต่ดื่มสุรา หมกหมุ่นในอบายมุข ได้แก่ เล่นการพนัน เที่ยวเล่น เกียจคร้าน ย่อมไม่สามารถกระทำการดังกล่าวได้ ดังนั้นบ้านเรือนจึงจำเป็นต้องมีพ่อบ้านแม่เรือนที่มีศีลธรรม ไม่เช่นนั้นแล้วผลที่ตามมาก็คือ หย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก เป็นปัญหาครอบครัว และสร้างปัญหาให้แก่สังคม

^{๒๖} สัมภาษณ์ : นายนิวัฒน์ อุทธา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗} สัมภาษณ์ : นางหนูพิน ภูมิศรี, ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘} สัมภาษณ์ : นายสุดใจ จงใจ, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙} สัมภาษณ์ : ส.ต.ต.พรวิไล จันพิทักษ์, ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๓) พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ ได้เห็นประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติตามอภิปจจสฬวันตสถาปนา ด้วยการตั้งผู้มีศีลธรรมให้เป็นพ่อบ้านแม่เรือน จะต้องเป็นผู้มีศีล ๕ และละเว้นจากอบายมุข "มีศีล ๕ ละอบายมุข" ถ้าได้พ่อบ้านแม่เรือนที่มีศีลธรรม ผู้นำนั้นก็ย่อมหาทางแสวงหาของที่หมดไปมาได้ รู้จักบูรณะซ่อมแซม และรู้จักประมาณในการกินการใช้ทั้งยังประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างอื่น เช่น หลักธรรมที่จะทำให้เป็นเศรษฐี คือ ธรรมที่จะอำนวยประโยชน์สุขในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระक्रमงคฉวรวัณณ^{๓๐}** และนางข้า **โสตาภักดี^{๓๑}** กล่าวว่า ประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติตามอภิปจจสฬวันตสถาปนา ส่งเสริมพ่อบ้านแม่เรือนให้เป็นคนมีความมั่งคั่งในการครองเรือน เป็นตัวของตัวเอง สามารถทำวงศ์ตระกูลของตนให้เป็นที่ยิ่งพาวของลูกหลานได้ เพราะทุกคนเมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็ย่อมมีความหวัง คือ หวังอยากเป็นนั่นอยากเป็นนี่ บุคคลผู้หวังความเจริญก้าวหน้าให้กับตระกูล

^{๓๐} สัมภาษณ์ : พระक्रमงคฉวรวัณณ, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๓๑} สัมภาษณ์ : นางข้า โสตาภักดี, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.